A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)

2010. július 15.*

A C-256/09. sz. ügyben,

az EK 68. cikk és az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Bundesgerichtshof (Németország) a Bírósághoz 2009. július 10-én érkezett, 2009. június 10-i határozatával terjesztett elő az előtte

Bianca Purrucker

és

Guillermo Vallés Pérez

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: J. N. Cunha Rodrigues tanácselnök, P. Lindh, A. Rosas (előadó), U. Lõhmus és A. Arabadjiev bírák,

* Az eljárás nyelve: német.

főtanácsnok: E. Sharpston,
hivatalvezető: K. Malacek tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2010. március 17-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– B. Purrucker képviseletében B. Steinacker Rechtsanwältin,

– a német kormány képviseletében J. Möller és J. Kemper, meghatalmazotti minőségben,

– a cseh kormány képviseletében M. Smolek, meghatalmazotti minőségben,

– a spanyol kormány képviseletében J. López-Medel Báscones, meghatalmazotti minőségben,

– az olasz kormány képviseletében G. Palmieri, meghatalmazotti minőségben, segítője: G. Russo avvocato dello Statto,

– a magyar kormány képviseletében Somssich R., Szíjjártó K. és Boreczki Sz., meghatalmazotti minőségben,

– a portugál kormány képviseletében L. Inez Fernandes, meghatalmazotti minőségben,

– az Egyesült Királyság Kormánya képviseletében H. Walker, meghatalmazotti minőségben, segítője: K. Smith barrister,

– az Európai Bizottság képviseletében A.-M. Rouchaud-Joët és S. Grünheid, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2010. május 20-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet (HL L 338., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 243. o.) értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet a Merlín Purrucker és Samira Purrucker nevű gyermekek anyja, B. Purrucker által az Oberlandesgericht Stuttgart (Németország) 2008. szeptember 22-i határozata ellen a Bundesgerichtshof előtt amiatt indított jogorvoslati eljárás keretében terjesztették elő, hogy e határozat végrehajthatóvá nyilvánítja a Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial (Spanyolország) azon határozatát, amely az apát jogosította fel az e gyermekek feletti szülői felügyeleti jog gyakorlására.

Jogi háttér

3 A gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól szóló egyezményt a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia keretében, 1980. október 25-én írták alá (a továbbiakban: az 1980. évi Hágai Egyezmény). Az egyezmény 1983. december 1-jén lépett hatályba. Az Európai Unió valamennyi tagállama részese az egyezménynek.

4 Ez az egyezmény különböző rendelkezéseket tartalmaz a jogellenesen elvitt vagy visszatartott gyermek haladéktalan visszavitelének biztosítására.

5 Az 1980. évi Hágai Egyezmény 16. cikke többek között akként rendelkezik, hogy a gyermek jogellenes elviteléről vagy visszatartásáról szóló értesítés kézhezvételét követően annak a Szerződő Államnak az igazságügyi hatóságai, ahová a gyermeket vitték, vagy ahol a gyermeket visszatartják, mindaddig nem dönthetnek a szülői felügyeleti jog érdemét illetően, amíg meg nem állapítható, hogy az említett egyezményben foglalt, a gyermek visszavitele alapjául szolgáló feltételek nem teljesülnek.

6 A szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló egyezményt szintén a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia Keretében, 1996. október 19-én írták alá (a továbbiakban: az 1996. évi Hágai Egyezmény). Ez az egyezmény a kiskorúak védelme tekintetében a hatóságok jogkörére és az alkalmazandó jogra vonatkozó, 1961. október 5-i egyezmény helyébe lépett.

7 Egyes tagállamok, így többek között a Németországi Szövetségi Köztársaság és a Spanyol Királyság, nem ratifikálták ezt az egyezményt. Erre az egyes tagállamoknak a szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló, 1996. évi Hágai Egyezménynek a Közösség érdekében történő megerősítésére vagy az ahhoz történő csatlakozásra, valamint egyes tagállamoknak a közösségi jog vonatkozó belső szabályozásának alkalmazására vonatkozó nyilatkozat tételére való felhatalmazásáról szóló, 2008. június 5-i 2008/431/EK tanácsi határozat (HL L 151., 36. o.) alapján volt lehetőségük.

8 Az 1996. évi Hágai Egyezmény 11. cikke, amely ezen egyezmény „Joghatóság" című II. fejezetének részét képezi, így rendelkezik:

„(1) Sürgős esetben azon szerződő állam hatóságainak, amelynek területén a gyermek vagy a gyermek tulajdonát képező vagyon található, joghatóságuk van a szükséges védőintézkedések meghozatalára.

(2) Az előző bekezdés alapján a valamely szerződő államban szokásos tartózkodási hellyel rendelkező gyermek tekintetében hozott intézkedések hatályukat vesztik, amint az 5–10. cikk alapján joghatósággal bíró hatóságok meghozzák a helyzet által megkívánt intézkedéseket.

(3) Az 1. bekezdés alapján a szerződésben nem részes államban szokásos tartózkodási hellyel rendelkező gyermek tekintetében hozott intézkedések minden szerződő államban hatályukat vesztik, amint a kérdéses szerződő államban elismerik a helyzet által megkívánt és egy másik állam hatóságai által meghozott intézkedéseket."

9 Az 1996. évi Hágai Egyezmény 23. cikke, amely ezen egyezmény „Elismerés és végrehajtás” című IV. fejezetének részét képezi, így rendelkezik:

„(1) A szerződő államok hatóságai által hozott intézkedéseket az összes többi szerződő államban a törvénynél fogva el kell ismerni.

(2) Az elismerés azonban megtagadható:

a) ha az intézkedést olyan hatóság hozta, amelynek joghatósága nem a II. fejezetben meghatározott okok egyikén alapult;

[…].”

10 Az egyezmény ugyanezen fejezetének részét képező 26. cikke így rendelkezik:

„(1) Ha az egyik szerződő államban hozott és ott végrehajtható intézkedések egy másik szerződő államban igényelnek végrehajtást, ezen másik államban bármely érdekelt fél kérésére azokat végrehajthatónak nyilvánítják vagy végrehajtás céljából nyilvántartásba veszik, ez utóbbi állam jogában meghatározott eljárásnak megfelelően.

[…]

(3) A végrehajthatóvá nyilvánítás vagy nyilvántartásba vétel csak a 23. cikk 2. bekezdésében meghatározott okok valamelyike alapján tagadható meg."

11 A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet (HL L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.) 31. cikke így rendelkezik:

„Valamely tagállam bíróságainál a tagállam joga alapján rendelkezésre álló ideiglenes intézkedések, beleértve a biztosítási intézkedéseket is, még akkor is kérelmezhetőek, ha e rendelet alapján az ügy érdemére más tagállam bírósága rendelkezik joghatósággal."

12 Ehhez hasonló rendelkezést tartalmazott a Dán Királyság, Írország, valamint Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága csatlakozásáról szóló 1978. október 9-i egyezménnyel (HL L 304, 1. o. és – módosított szöveg – 77. o.), a Görög Köztársaság csatlakozásáról szóló 1982. október 25-i egyezménnyel (HL L 388, 1. o.), a Spanyol Királyság és a Portugál Köztársaság csatlakozásáról szóló 1989. május 26-i egyezménnyel (HL L 285, 1. o.), valamint az Osztrák Köztársaság, a Finn Köztársaság és a Svéd Királyság csatlakozásáról szóló 1996. november 29-i egyezménnyel (HL 1997. C 15., 1. o.) módosított, a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i brüsszeli egyezmény (HL 1972. L 299., 32. o.; a továbbiakban: Brüsszeli Egyezmény) 24. cikke.

13 A 2201/2003 rendelet hatályba lépése előtt az Európai Unió Tanácsa az 1998. május 28-i aktussal, az Európai Unióról szóló szerződés K.3. cikke alapján megalkotta a házassági ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló egyezményt (HL C 221., 1. o.; a továbbiakban: II. Brüsszeli Egyezmény).

Ez az egyezmény nem lépett hatályba. Mivel a 2201/2003 rendeletre hatással volt az egyezmény szövege, e rendelet az értelmezésének megkönnyítése érdekében hivatkozott az említett egyezményhez fűzött, A. Borrás által kidolgozott magyarázó jelentésre (HL 1998. C 221., 27. o.; a továbbiakban: Borrás-jelentés).

14 A 2201/2003 rendelet előzményét képezi a házassági ügyekben és a házastársaknak a közös gyermekekkel kapcsolatos szülői felelősségére vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. május 29-i 1347/2000/EK tanácsi rendelet (HL L 160., 19. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 1. kötet, 209. o.). A rendeletet hatályon kívül helyezte a 2201/2003 rendelet, amelynek hatálya szélesebb körre terjed ki.

15 A 2201/2003 rendelet (12), (16), (21) és (24) preambulumbekezdésének szövege a következő:

„(12) Ezen rendeletben megállapított szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a joghatóság jogalapját a gyermek alapvető érdekeinek figyelembevételével alakítják ki, különösen a fizikai közelség alapján. Ez azt jelenti, hogy a joghatóságot mindenekelőtt a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam szerint kell megállapítani, kivéve azokat a bizonyos eseteket, amikor megváltozik a gyermek tartózkodási helye, vagy ha a szülői felelősséget gyakorlók között megállapodás jön létre.

[…]

(16) E rendelet nem gátolja meg valamely tagállam bíróságait abban, hogy sürgős esetekben ideiglenes intézkedéseket – köztük védelmi intézkedéseket – hozzanak az adott tagállamban található személyek vagy vagyon tekintetében.

[…]

(21) A tagállamokban meghozott határozatok elismerését és végrehajtását a kölcsönös bizalom elvére kell alapozni, és az elismerés megtagadásának jogalapját a szükséges minimális szinten kell tartani.

[…]

(24) A határozat végrehajtásának elősegítésére kibocsátott igazolás ellen nincs helye jogorvoslatnak. Az igazolás csak akkor helyesbíthető, ha lényeges tévedésről van szó, vagyis ha nem tükrözi megfelelően a határozatot."

16 A 2201/2003 rendelet 2. cikke szerint:

„E rendelet alkalmazásában:

1) »bíróság«: a tagállamok valamennyi, az 1. cikk alapján az e rendelet hatálya alá tartozó ügyekben joghatósággal rendelkező hatósága;

[…]

4) »határozat«: a […] szülői felelősségre vonatkozó határozat, amelyet egy tagállam bírósága mond ki, függetlenül a határozat elnevezésétől, ideértve az ítéletet vagy végzést;

[…]

7) »szülői felelősség«: egy gyermek személyével, illetve vagyonával kapcsolatos valamennyi jog és kötelesség, amelyet valamely természetes vagy jogi személy határozat, jogszabály hatálya, illetve jogilag kötelező megállapodás útján gyakorol. A szülői felelősség magában foglalja a felügyeleti jogot és a láthatási jogot is;

[…]

9) »felügyeleti jog«: a gyermek gondozásával kapcsolatos jogok és kötelességek, és különösen a gyermek tartózkodási helye meghatározásának joga;

[…]

11) »jogellenes elvitel vagy visszatartás«: egy gyermek elvitele vagy visszatartása,

a) amennyiben az sérti a határozat vagy jogszabály hatálya alapján, illetve azon tagállam joga szerint jogilag kötelező megállapodás útján szerzett felügyeleti jogokat, ahol a gyermek közvetlenül az elvitel vagy visszatartás előtt szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett;

és

b) feltéve, hogy az elvitel vagy visszatartás időpontjában a felügyeleti jogokat közösen vagy önállóan ténylegesen gyakorolták, vagy gyakorolták volna, ha az elvitelre vagy visszatartásra nem kerül sor. A felügyeletet közösen gyakoroltnak kell tekinteni, ha határozat vagy jogszabály hatálya értelmében a szülői felelősség egyik gyakorlója nem határozhat a gyermek tartózkodási helyéről a szülői felelősség másik gyakorlójának hozzájárulása nélkül.[…]"

17 A rendelet 8. cikkének (1) bekezdése így rendelkezik:

„Egy tagállam bíróságai joghatósággal rendelkeznek olyan gyermek feletti szülői felelősségre vonatkozó ügyekben, aki a bíróság megkeresésékor az adott tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik."

18 A rendelet 9. cikkének (1) bekezdése így rendelkezik:

„Amennyiben egy gyermek jogszerűen az egyik tagállamból egy másikba költözik, és ott új szokásos tartózkodási helyet szerez, a gyermek korábbi szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságai a 8. cikk kivételével fenntartják joghatóságukat a költözést követő három hónapos időtartamig abból a célból, hogy módosítsák a gyermek elköltözése előtt az említett tagállamban kibocsátott, láthatási jogokról meghozott határozatot, amennyiben a láthatási jogokról szóló határozat szerinti láthatási jogok jogosultjának szokásos tartózkodási helye továbbra is a gyermek korábbi szokásos tartózkodási helye szerinti tagállamban található."

19 A rendelet 10. cikke így rendelkezik:

„A gyermek jogellenes elvitele vagy visszatartása esetében azon tagállam bíróságai, amelyben az elvitelt vagy visszatartást közvetlenül megelőzően a gyermek szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett, mindaddig megtartják joghatóságukat, amíg a gyermek másik tagállamban szokásos tartózkodási helyet nem szerez […]”

20 A 2201/2003 rendelet 19. cikkének (2) bekezdése így rendelkezik:

„Amennyiben azonos jogalapból származó, ugyanarra a gyermekre vonatkozó szülői felelősséggel kapcsolatos eljárást különböző tagállamok bíróságai előtt indítottak, a később megkeresett bíróság az elsőként megkeresett bíróság joghatóságának megállapításáig hivatalból felfüggeszti az eljárást.”

21 E rendelet „Ideiglenes intézkedések, beleértve a védelmi intézkedéseket is” című 20. cikke így rendelkezik:

„(1) Sürgős esetben e rendelet rendelkezései nem gátolják a tagállam bíróságait abban, hogy az e tagállam joga szerint alkalmazható ideiglenes intézkedéseket – a védelmi intézkedéseket is beleértve – hozzanak a területükön található személyek vagy vagyontárgyak tekintetében, akkor is, ha a rendelet szerint más tagállam bírósága rendelkezik joghatósággal az ügy érdemében.

(2) Az (1) bekezdésben említett intézkedések hatályukat vesztik, ha az e rendelet szerint az érdemi ügyet tekintve joghatósággal rendelkező tagállam bírósága megtette az általa megfelelőnek ítélt intézkedéseket.”

22 A rendelet 21. és azt követő cikkei a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkoznak. A 21. cikk (1) bekezdése többek között akként rendelkezik, hogy a valamely tagállamban hozott határozatot a többi tagállamban külön eljárás nélkül elismerik.

23 A 2201/2003 rendelet 24. cikke szerint az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bíróságának joghatósága nem vizsgálható felül.

24 A rendelet 39. cikke az igazolás kibocsátását szabályozza. Mint a rendeletnek az igazolásban feltüntetendő adatokat felsoroló II. mellékletéből kiderül, az igazolás az eljárás különböző adatait tartalmazza, így többek között a bírósági határozat végrehajthatóságának és kézbesítésének tanúsítását.

25 Ugyanezen rendelet 46. cikke így rendelkezik:

„Az alaki követelményeknek megfelelően végrehajtható okiratként elkészített vagy nyilvántartásba vett és valamely tagállamban végrehajtható okiratot, valamint a felek által megkötött, és a megkötése tagállamában végrehajtható egyezségeket, a határozatokkal azonos feltételekkel ismerik el és nyilvánítják végrehajthatónak."

26 A 2201/2003 rendelet 60. cikke úgy rendelkezik, hogy e rendelet elsőbbséget élvez többek között az 1980. évi Hágai Egyezménnyel szemben. A rendelet 61. cikke a rendelet és az 1996. évi Hágai Egyezmény egymáshoz való viszonyára vonatkozik.

Az alapügy tényállása és a folyamatban lévő eljárások

27 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kiderül, hogy B. Purrucker 2005 közepén Spanyolországba költözött G. Vallés Pérezhez. Ezt követően két ikergyermeknek adott életet, akik 2006 májusában koraszülöttként jöttek világra. A fiú, Merlín 2006 szeptemberében hagyhatta el a kórházat. A lányt, Samirát az időközben fellépett komplikációk miatt csak 2007 márciusában engedték haza.

28 Ezt megelőzően B. Purrucker és G. Vallés Pérez viszonya megromlott, amennyiben B. Purrucker gyermekeivel együtt vissza akart térni Németországba, míg G. Vallés Pérez eleinte ellenezte ezt. A felek 2007. január 30-án közjegyző előtt megállapodást kötöttek, amelyet ahhoz, hogy végrehajtható legyen, bíróságnak kellett záradékkal ellátnia. E megállapodás 2. és 3. pontjának szövege a következő:

„Másodszor – Az élettársak megállapodnak, hogy kiskorú gyermekeik az apa és az anya felügyelete alatt állnak, akik mindketten gyakorolják a szülői felügyeleti jogot, az apát a gyermekei vonatkozásában megillető kapcsolattartási jog sérelme nélkül, amelyet bármikor, választása szerint szabadon gyakorolhat, azzal, hogy a feleknek az alábbi 3. pontban meghatározott módon kell kijelölniük a lakóhelyet.

Harmadszor – Az anya és a gyermekek lakóhelyével kapcsolatban az élettársak megállapodnak, hogy B. Purrucker a gyermekekkel együtt Németországba költözik, ahol állandó lakóhelyet létesít, amelynek címét közli a gyermekek apjával, aki kifejezett beleegyezését adja ahhoz, hogy az anya a gyermekekkel együtt az említett országba költözzön, azzal, hogy az anya elismeri az apa kapcsolattartási jogát, és lehetővé teszi számára, hogy a gyermekeit bármikor, választása szerint meglátogathassa, miután a látogatás időpontját előzetesen közölte az anyával. A lakóhely határozatlan időre szól,

azon döntések sérelme nélkül, amelyeket az élettársak gyermekei a nagykorúságuk elérése után hozhatnak."

29 B. Purrucker a korábbi kapcsolatából származó, D. nevű fiával, valamint Merlín és Samira nevű gyermekeivel együtt szándékozott visszatérni Németországba.

30 Samira a fellépő komplikációk és egy szükségessé vált sebészeti beavatkozás miatt nem hagyhatta el a kórházat. B. Purrucker ezért Merlín nevű fiával utazott Németországba 2007. február 2-án. A kérdést előterjesztő bíróság előtt B. Purrucker akként nyilatkozott, hogy a kórházból történő kiengedése után Samira lányát is Németországba kellett volna vinni.

31 Az alapügy felei között három eljárás van folyamatban:

– az első Spanyolországban, amely ideiglenes intézkedések elrendelésére irányul, és amelyet G. Vallés Pérez kezdeményezett. Úgy tűnik, hogy bizonyos feltételek mellett ezt az eljárást lehet az ügy érdemére vonatkozó eljárásnak tekinteni, amelynek tárgyát a Merlín és Samira feletti szülői felügyeleti jog odaítélése képezi;

– a második Németországban, amelyet B. Purrucker kezdeményezett, és amelynek tárgyát az ugyanezen gyermekek feletti szülői felügyeleti jog odaítélése képezi, valamint

– a harmadik Németországban, amelyet G. Vallés Pérez kezdeményezett, és amelynek tárgyát a Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial ideiglenes intézkedést elrendelő határozatának végrehajthatóvá nyilvánítása képezi. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére ezen eljárás keretében került sor.

A Spanyolországban kezdeményezett, ideiglenes intézkedések elrendelésére irányuló eljárás

32 G. Vallés Pérez, aki a közjegyző előtt kötött megállapodást a továbbiakban nem tekintette magára nézve kötelezőnek, 2007 májusában ideiglenes intézkedések elrendelése, nevezetesen pedig a Samira és Merlín feletti szülői felügyeleti jog odaítélése iránti eljárást kezdeményezett a Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial előtt.

33 A bíróság 2007. szeptember 26-án tárgyalást tartott. B. Purrucker írásbeli észrevételeket terjesztett elő, a tárgyaláson pedig képviseltette magát.

34 A Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial 2007. november 8-i határozatában sürgős és ideiglenes intézkedéseket rendelt el.

35 Mint e határozatból – amelyet B. Purrucker a Bírósághoz benyújtott észrevételeihez mellékletként csatolt – kiderül, a spanyol bíróság a következőket állapította meg:

„A kereset a releváns spanyol anyagi jogszabályokon kívül [az 1980. évi Hágai Egyezmény] 1. és 2. cikkén, a […] 2201/2003 rendeleten, valamint a spanyol bíróságok joghatóságára vonatkozó, a Spanyol Királyság és a Német Szövetségi Köztársaság között 1983. november 14-én kötött megállapodás 8. cikkén alapul."

36 A határozat az indokolásának 3. pontjában a következő megfontolásokat fejti ki:

„Harmadszor – Először is, tekintettel a hivatkozott európai jogra, valamint a Spanyol Királyság és az Német Szövetségi Köztársaság által ratifikált, a családi jog, valamint a kiskorú gyermekek feletti szülői felügyeleti jog és tartási kötelezettség tárgyában kötött egyezményekre, az eljáró bíróság joghatósága kétségkívül fennáll, mivel a szülők Spanyolországban laktak, valamint az utolsó közös lakóhelyük ott volt (a [polgári perrendtartásról szóló spanyol törvény (Ley de Enjuiciamiento Civil)] 769. §-ának (3) bekezdése; [az 1980. évi Hágai Egyezmény] 1. cikke; az a bíróság rendelkezik joghatósággal, amelynek területén a gyermek szokásos tartózkodási helye van; népszámlálás keretében megállapították, hogy Merlín Colmenarejóban tartózkodott, a szokásos tartózkodási helye Spanyolországban volt egészen addig, amíg 2007. február 2-án Németországba távozott).

Ezenkívül a kérelmező spanyol állampolgár, szokásos tartózkodási helye Spanyolországban van, ebben az ügyben pedig az első eljárást Spanyolországban kezdeményezték. Az eljáró bíróság a joghatóságát a kereset befogadásáról szóló június 28-i, majd az ezt követő szeptember 20-i végzésében is megerősítette. Ezért az albstadti bíróság az, amelynek adott esetben [a 2201/2003 rendelet] 19. cikke alapján a spanyol bíróság javára hivatalból meg kell állapítania saját joghatóságának hiányát. A joghatóság hiányának hivatalból történő megállapítására csak akkor kerülhet sor, ha a felek különböző tagállamok bíróságai előtt indítottak a kiskorú gyermek feletti szülői felügyeleti joggal kapcsolatos, ugyanazon tényekből származó ugyanazon jog iránti kereseteket. Márpedig nyilvánvaló, hogy a Bianca Purrucker által Németországban utóbb indított eljárás olyan egyszerűsített eljárás, amely arra irányul, hogy az apát, Guillermo Vallést kötelezzék a Merlín nevű gyermek utáni tartásdíj fizetésére. Ezt az eljárást a családjogi ügyekben eljáró albstadti bíróság 8FH13/07. szám alatt vette nyilvántartásba.

Bianca Purrucker jogi képviselője a tárgyaláson egyrészt azon az alapon vitatta az eljáró bíróság joghatóságának hiányát, hogy Merlín szokásos tartózkodási helye Németországban volt, következésképpen e kiskorú gyermek érdekeit Németországban kellett védelemben részesíteni, másrészt pedig, hogy a felek között magánjogi megállapodás állt fenn.

A kérelmező ellenzi [az ügynek a német bíróság elé utalását], mivel nem tudja, hogy Merlín ténylegesen milyen egészségi állapotban van, továbbá nem tudni, hogy az anya valaha is visszatér-e Spanyolországba, hiszen úgy ment el onnan, hogy közben Samira súlyos életveszélyben volt. Ezenkívül a magánjogi megállapodást nem foglalták bírósági határozatba, az ügyész nem hagyta jóvá, továbbá lehetséges, hogy azt fenyegetés vagy megtévesztés hatására írták alá.

Az ügyész a tárgyaláson kifejtette, hogy álláspontja szerint az eljáró bíróság joghatósággal rendelkezik, mivel a felek közötti megállapodást nem foglalták bírósági határozatba, és szükség van az ideiglenes intézkedések sürgős elfogadására. Az ügyész emlékeztet a kérelmező spanyolországi állandó lakóhelye szerinti spanyol bíróság joghatóságára, a Spanyolországban megkötött magánjogi megállapodást tartalmazó dokumentumra, valamint a kiskorú Merlín spanyolországi születésére; kétségei vannak azzal kapcsolatban, hogy Merlínnek a spanyol állam felségterületéről való távozása jogszerű lenne.

Az eljáró bíróság tehát megerősíti az ideiglenes intézkedések iránti kérelem elbírálásával kapcsolatos joghatóságát."

37 Mint azt a Bundesgerichtshof az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban felidézi, az elrendelt ideiglenes intézkedések megfogalmazása a következő:

„A bíróság sürgős és azonnali ideiglenes intézkedésként a Guillermo Vallés Pérez által Bianca Purruckerrel szemben benyújtott kérelem tárgyában hozott döntés során elővigyázatosságból a következőket határozta:

1. Mindkét gyermek, Samira és Merlin Vallés Purrucker tekintetében az apát, Guillermo Vallés Pérezt jogosítja fel a közös felügyeleti jog gyakorlására; a szülői felügyelet joga mindkét szülőt megilleti.

E rendelkezés végrehajtásához az anyának a kiskorú fiukat, Merlínt vissza kell adnia Spanyolországban élő apjának. Megfelelő intézkedéseket kell hozni, amelyek lehetővé teszik az anya számára, hogy fiával utazhasson, valamint Samirát és Merlínt meglátogathassa, amikor kedve tartja, továbbá rendelkezésére fenn kell tartani egy lakást, amely a családi találkozásoknak helyet adhat, vagy amelyet a rokonok, illetve harmadik közelálló személyek rendelkezésére tudnak bocsátani, amely a látogatások ideje alatt, amíg az anya gyermekeivel van, végig rendelkezésre áll számára, ez mindkét fél egyetértése esetén az apa lakása is lehet.

2. Megtiltja, hogy a két gyermekkel előzetes bírói engedély hiányában elhagyja a spanyol állam felségterületét.

3. Elrendeli, hogy mindkét gyermek útlevele annak a szülőnek a birtokában legyen, amelyik a felügyeleti jogot gyakorolja.

4. Mindkét gyermek, Samira és Merlín esetében is előzetes bírói engedélyhez köt minden lakóhelyváltozást.

5. Tartási kötelezettséget az anya terhére nem állapít meg.

A költségviselésről nem rendelkezik.

Elrendeli, hogy ezt a végzést az érdemi eljárás megindításakor csatolják a megfelelő iratokhoz.

Ezen végzés az előírt formában és annak megtámadhatatlanságára vonatkozó tájékoztatással közölni kell a felekkel és az ügyészséggel."

38 Mint az kiderül a B. Purrucker által tett észrevételekhez csatolt dokumentumokból, a Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial a 2007. november 8-i határozatát 2007. november 28-án kijavította. A rendelkező rész 1. pontját akként helyesbítette, hogy az apát a „felügyeleti jog", nem pedig a „közös felügyeleti jog" gyakorlására jogosította fel.

39 A Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial 2008. január 11-én a 2201/2003 rendelet 39. cikkének (1) bekezdése alapján igazolást bocsátott ki, amely tanúsítja, hogy a határozata végrehajtható és annak kézbesítése megtörtént.

40 Valószínűsíthető, hogy G. Vallés Pérez keresetet indított az ügy érdemére vonatkozóan is, továbbá, hogy az eljáró bíróság a kereset tárgyában 2008. október 28-án határozatot hozott, valamint, hogy e határozat ellen jogorvoslatot terjesztettek elő.

A Németországban kezdeményezett, a szülői felügyeleti jog odaítélésére irányuló eljárás

41 B. Purrucker 2007. szeptember 20-án, vagyis még a Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial határozatának meghozatala előtt keresetet indított az Amtsgericht Albstadt (az albstadti elsőfokú bíróság, Németország) előtt, amelyben azt kérte, hogy a bíróság a Merlín és Samira feletti szülői felügyeleti jogot neki ítélje oda. A bíróság az eljárást az 1980. évi Hágai Egyezmény 16. cikke alapján 2008. március 19-étől május 28-ig felfüggesztette, majd a nemzetközi családjog területére

tartozó egyes jogintézmények végrehajtásáról szóló törvény (Gesetz zur Aus- und Durchführung bestimmter Rechtsinstrumente auf dem Gebiet des internationalen Familienrechts) 13. §-a alapján az Amtsgericht Stuttgart (Németország) elé utalta. Az Amtsgericht Stuttgart elutasította az érintett két gyermek feletti felügyeleti jogra vonatkozó újabb ideiglenes intézkedés meghozatalát. Az ügy érdemében nem hozott határozatot, hanem kétségeit fejezte ki a joghatóságának fennállásával kapcsolatban. A 2008. december 8-i határozatában megállapította, hogy a Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial a jelen ítélet 40. pontjában említett, 2008. október 28-i határozatában olyan bíróságnak nyilvánította magát, amely előtt a 2201/2003 rendelet 16. cikke és 19. cikkének (2) bekezdése értelmében elsőként indítottak keresetet. Ezért az Amtsgericht Stuttgart a rendelet 19. cikkének (2) bekezdése alapján a Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial határozatának jogerőre emelkedéséig felfüggesztette az előtte folyamatban lévő eljárást.

42 B. Purrucker jogorvoslattal élt az Amtsgericht Stuttgart határozata ellen. Az Oberlandesgericht Stuttgart 2009. május 14-én hatályon kívül helyezte e határozatot, az Amtsgericht Stuttgartot pedig új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasította. Az Oberlandesgericht Stuttgart úgy ítélte meg, hogy a bíróságnak magának kell vizsgálnia a joghatóságát, a 2201/2003 rendelet 19. cikke pedig egyik eljáró bíróságnak sem biztosít kizárólagos hatáskört annak meghatározására, hogy melyik volt az a bíróság, amely előtt elsőként indítottak keresetet. Az Oberlandesgericht Stuttgart megállapította, hogy a G. Vallés Pérez által 2007 júniusában Spanyolországban benyújtott, a szülői felügyeleti jogra vonatkozó kérelem az ideiglenes intézkedések elrendelése iránti eljárásba illeszkedik, míg a B. Purrucker által 2007. szeptember 20-án Németországban benyújtott, szintén a szülői felügyeleti jogra vonatkozó kérelem az ügy érdemére vonatkozó keresetnek minősül. Az ilyen keresetnek és az ideiglenes intézkedések elrendelése iránti eljárásnak eltérő jogviták, illetve eltérő kérelmek a tárgyai.

43 Az Amtsgericht Stuttgart 2009. június 8-i végzésével tájékoztatást kért a felektől a Spanyolországban indított eljárás állásáról, és nyilatkozattételre hívta fel őket annak lehetőségével kapcsolatban, hogy a Bíróság eljárási szabályzatának 104a. cikke alapján előzetes döntéshozatalra irányuló kérdést intézzen a Bírósághoz azon bíróság meghatározása érdekében, amely előtt elsőként indítottak keresetet.

A Németországban kezdeményezett, a spanyol bíróság által hozott határozat végrehajthatóvá nyilvánítására irányuló eljárás

44 A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelmet ezen eljárás keretében terjesztették elő. G. Vallés Pérez eleinte többek között azt követelte, hogy Merlín nevű gyermekét adják vissza neki, és elővigyázatosságból keresetet indított a Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial határozatának végrehajthatóvá nyilvánítása iránt. Később elsődlegesen e határozat végrehajthatóvá nyilvánítását kérte. Következésképpen az Amtsgericht Stuttgart 2008. július 3-i határozatával, valamint az Oberlandesgericht Stuttgart – jogorvoslat alapján eljárva – 2008. szeptember 22-i határozatával végrehajthatóvá nyilvánította a spanyol bíróság határozatát, és tájékoztatta az anyát, hogy vele szemben bírság szabható ki, ha e határozatnak nem tesz eleget.

45 A Bundesgerichtshof az alábbiak szerint foglalja össze az Oberlandesgericht Stuttgart határozatát:

„A spanyol bíróság határozatának végrehajthatóságát semmilyen indok nem zárja ki. Jóllehet a spanyol bíróság ideiglenes intézkedéséről van szó, a 2201/2003 rendelet 2. cikkének 4) pontja a más tagállamokban hozott határozatok elismerése és végrehajthatósága keretében nem tesz különbséget a határozatok formái között, és csupán »bírósági határozatot« követel meg. Még ha a közös gyermekeket a spanyol bíróság nem is hallgatta meg, ez nem sérti a német jog lényeges eljárási alapelveit, különösen azért, mert a gyermekek a határozat meghozatalakor csupán másfél évesek voltak. A spanyol bíróság által a 2201/2003 rendelet 39. cikke alapján kibocsátott igazolás eloszlatja azokat a kétségeket, amelyeket az ellenérdekű fél a spanyol határozat végrehajthatóságával kapcsolatban az ügy érdemére vonatkozó kereset késedelmes benyújtása

folytán fogalmazott meg. A 2003/2201 rendelet 23. cikke szerinti, elismerést kizáró okok sem állnak fenn. Különösen nem állapítható meg a német közrendbe ütközés; az ellenérdekű fél meghallgatáshoz való jogát az adott tárgyalásra való idézés útján biztosították. Az, hogy a tárgyaláson nem személyesen jelent meg, hanem csak ügyvédje által képviseltette magát, saját döntésén alapult. Az elismerési és végrehajtási eljárásokban nem megengedett a bíróság számára a Spanyolországban hozott, felügyeleti jog megállapítására irányuló eljárás érdemi felülvizsgálata."

46 B. Purrucker a Bundesgerichtshofhoz benyújtott jogorvoslati kérelmében azon az alapon vitatja az Oberlandesgericht Stuttgart 2008. szeptember 22-i határozatát, hogy a 2201/2003 rendelet 2. cikkének 4) pontja szerint a más tagállamok bíróságai által hozott határozatok elismerése és végrehajtása az említett rendelet 20. cikke szerinti ideiglenes intézkedésekre nem vonatkozik, mivel e határozatok nem tekinthetők a szülői felelősségre vonatkozó határozatoknak.

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat és az előterjesztett kérdés

47 A Bundesgerichtshof szerint a jogirodalomban vitatott, az ítélkezési gyakorlatban pedig még nem véglegesen tisztázott az a kérdés, hogy a 2201/2003 rendelet 21. és azt követő cikkei az e rendelet 20. cikke szerinti ideiglenes intézkedésekre is alkalmazandók-e, vagy csak az ügy érdemében hozott határozatokra.

48 Az egyik álláspont a 2201/2003 rendelet 20. cikke szerinti ideiglenes intézkedéseket alapvetően kizárja a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó olyan szabályok hatálya alól, mint amilyenek az e rendelet 21. és azt követő cikkeiben szerepelnek. E felfogás szerint a rendelet 20. cikke csupán hatásköri szabályt tartalmaz.

A C-523/07. sz. A.-ügyben 2009. április 2-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-2805. o.) 46. és azt követő pontjai alátámaszthatják e felfogást, amennyiben megállapítják, hogy a 2201/2003 rendelet 20. cikke szerinti ideiglenes intézkedéseknek átmeneti jellegűnek kell lenniük, valamint azok végrehajtásának és kötelező jellegének az adott nemzeti jogszabályokból kell származniuk. Ha az e felfogás szerinti helyzet állna fenn, B. Purrucker jogorvoslati kérelmének helyt kellene adni.

49 Egyes álláspontok szerint a 2201/2003 rendelet 2. cikke 4) pontjának hatálya kiterjed az olyan ideiglenes intézkedésekre is, amelyeket a hatáskörrel rendelkező bíróság az ügy érdemével kapcsolatos eljárásban hoz, amennyiben a meghallgatáshoz való jog tiszteletben tartása legalább utólagosan biztosított. E felfogás megfelel a Bíróság ítélkezési gyakorlatának, mely szerint a tisztességes eljárás biztosításához az utólagos meghallgatás is elegendő (a 166/80. sz. Klomps-ügyben 1981. június 16-án hozott ítélet [EBHT 1981., 1593. o.]). Más álláspontok a 2201/2003 rendelet alkalmazását azokra az ideiglenes intézkedésekre korlátozzák, amelyeket – adott esetben kontradiktórius eljárásban – a meghallgatáshoz való jog tiszteletben tartásával hoztak.

50 Ez utóbbi két felfogás alapján a jogorvoslat eredményessége attól függene, hogy az ideiglenes intézkedés meghozatala alapjául szolgáló eljárásban ténylegesen tiszteletben tartották-e B. Purrucker meghallgatáshoz való jogát. Márpedig a kérdést előterjesztő bíróság szerint e kérdés igenlő megválaszolása mellett szól az, hogy az érdekelt felet megidézték a tárgyalásra, ott ügyvéd képviselte őt, a gyermekei pedig még olyan korúak voltak, hogy a tárgyaláson semmilyen további információt nem lehetett várni tőlük.

51 Végül azon álláspont mellett is vannak érvek, hogy a 2201/2003 rendelet szerinti rendszer valamennyi ideiglenes intézkedésre vonatkozik. Az e rendelet 20. cikke szerinti ideiglenes intézkedéseket egyrészt az e rendelet 2. cikkének 4) pontja szerinti határozatoknak tekintik, amelyekre alkalmazni kell az ugyanezen rendelet 21. és azt követő cikkeiben foglalt, a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó rendelkezéseket. E felfogás képviselői másrészt még azt az érvet is megfogalmazzák, mely szerint

a 2201/2003 rendelet 20. cikke szerinti ideiglenes intézkedések nem tartoznak ugyan az e rendelet 2. cikkének 4) pontja szerinti „határozat” fogalommeghatározás alá, az e rendelet 21. és azt követő cikkeiben foglalt, a más tagállamokban hozott határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó rendelkezéseket mégis alkalmazni kell az ilyen intézkedésekre. E felfogás alapján az említett 21. és azt követő cikkek egyértelműen alkalmazandók a spanyol bíróság által meghozott ideiglenes intézkedésre, a jogorvoslati kérelmet pedig el kell utasítani.

52 A Bundesgerichtshof megállapítja, hogy a spanyol bíróság határozata nem ütközik a német közrendbe.

53 E körülmények között a Bundesgerichtshof felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést intézte a Bírósághoz:

„Alkalmazhatóak-e a [2201/2003] rendelet 21. és az azt követő cikkeiben foglalt, a [2201/2003] rendelet 2. cikkének 4) pontja szerinti, más tagállamban hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló rendelkezések a szülői felügyeleti joggal kapcsolatos, a [2201/2003] rendelet 20. cikke szerinti ideiglenes intézkedésekre is?”

A Bíróság előtti eljárás

54 Az előadó bíró és a főtanácsnok a Bíróság eljárási szabályzatának 54a. cikke alapján felhívta B. Purruckert, hogy nyújtsa be a Bírósághoz a 2008. december 8-i, a 2009. május 14-i és a 2009. június 8-i, a jelen ítélet 41–43. pontjában említett és B. Purrucker által az észrevételeiben hivatkozott határozatokat.

55 A benyújtott észrevételekből kiderül, hogy valószínűleg csak B. Purruckernek és a spanyol kormánynak volt tudomása a Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial 2007. november 8-i határozatának indokolásáról, nevezetesen a spanyol bíróság joghatóságát illetően. Az észrevételeket tevő kormányok közül többen olyan választ javasoltak az előzetes döntéshozatali kérdésre, amely e joghatóság vonatkozásában feltételezésen alapul, míg az Európai Bizottság különböző eseteket vezetett le.

56 Amikor a Bíróság a B. Purrucker észrevételeihez csatolt e határozatot kézbesítette az Európai Unió Bírósága alapokmányának 23. cikke szerinti érdekelteknek, felhívta őket, hogy ismét foglaljanak állást írásban az előzetes döntéshozatali kérdéssel kapcsolatban, ezúttal figyelembe véve az említett ítélet 3. pontját, amelyet a jelen ítélet 36. pontja idéz. Másfelől a Bíróság több pontosításra hívta fel a spanyol kormányt azzal kapcsolatban, hogy az alapügyhöz hasonló ügyekben milyen eljárásban történik az ideiglenes intézkedések elrendelése.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

57 A Bundesgerichtshof a kérdésével azt kívánja megtudni, hogy a 2201/2003 rendelet 21. és azt követő cikkei a végrehajthatóvá nyilvánítás tárgyában hozott, a szülői felügyeleti joggal összefüggő, az e rendelet 20. cikke szerinti ideiglenes intézkedésekre is alkalmazandók-e.

58 E kérdés relevanciáját egyrészt azon az alapon vitatták, hogy az alapügyben meghozott ideiglenes intézkedések nem tartoznak az említett rendelet 20. cikkének hatálya alá, mivel azokat az ügy érdemében joghatósággal rendelkező bíróság hozta, másrészt pedig, hogy még ha ezeket az intézkedéseket az ügy érdemében joghatósággal nem rendelkező bíróság is hozta volna, azok a Merlín nevű gyermekkel kapcsolatban akkor sem tartozhatnának e rendelkezés hatálya alá, hiszen e gyermek a Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial határozata meghozatalának időpontjában nem volt Spanyolországban.

59 Ezek az ellentmondásos állítások alátámasztják annak szükségességét, hogy a 2201/2003 rendelet 20. cikkének értelmezését ne csupán az e rendelkezés hatálya alá tartozó határozatok joghatásaira korlátozzuk, hanem azt is megvizsgáljuk, hogy mely határozatok tartoznak e rendelkezés hatálya alá.

60 A 2201/2003 rendelet 20. cikke e rendelet „Joghatóság” című II. fejezetén belül az utolsó cikk. Nem azon cikkek között helyezkedik el, amelyek kifejezetten a szülői felelősséggel kapcsolatos joghatóságot szabályozzák, és amelyek e fejezet 2. szakaszát képezik, hanem e fejezet „Közös rendelkezések” című 3. szakaszában szerepel.

61 E rendelkezésnek a 2201/2003 rendelet szerkezetében való elhelyezkedéséből következik, hogy a 20. cikk nem tekinthető az e rendelet értelmében vett, érdemi kérdésekkel kapcsolatos joghatóságot biztosító szabálynak.

62 E megállapítást megerősíti az említett 20. cikk szövege, amely annak kijelentésére szorítkozik, hogy sürgős esetben a 2201/2003 rendelet rendelkezései „nem gátolják” a tagállam bíróságait abban, hogy az e tagállam joga szerint alkalmazható ideiglenes intézkedéseket hozzanak – a védelmi intézkedéseket is beleértve – még akkor is, ha a rendelet szerint más tagállam bírósága rendelkezik joghatósággal az ügy érdemében.

Hasonlóképp, a rendelet (16) preambulumbekezdése kimondja, hogy a rendelet „nem gátolja meg" az ilyen intézkedések meghozatalát.

63 Ebből következik, hogy a 2201/2003 rendelet 20. cikke a bíróságok által hozott intézkedések közül csak azokra vonatkozhat, amelyek a bíróság szülői felelősséggel kapcsolatos joghatóságát nem az e rendelet II. fejezetének 2. szakaszában foglalt cikkek valamelyikére alapítják.

64 Azt tehát, hogy a bíróság által hozható intézkedések a rendelet 20. cikkének hatálya alá tartozhatnak-e, ezen intézkedéseknek nem csupán a természete határozza meg – vagyis az, hogy az ügy érdemére vonatkozó határozatokkal szemben ideiglenes vagy védelmi intézkedésekről van-e szó –, hanem többek között az is, hogy azokat olyan bíróság hozta, amelynek a joghatósága nem ugyanezen rendelet valamely más rendelkezésén alapul.

65 Az alapügy azt mutatja, hogy a 2201/2003 rendelet 2. cikkének 1) pontja értelmében vett bíróság által hozott határozatot annak olvasata alapján nem mindig lehet ebből a szempontból könnyen minősíteni. A Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial ugyanis megállapítja, hogy a kereset a releváns spanyol anyagi jogszabályokon, az 1980. évi Hágai Egyezményen, valamint a rendeleten, továbbá a spanyol bíróságok joghatóságára vonatkozó, a Spanyol Királyság és a Német Szövetségi Köztársaság között 1983. november 14-én kötött megállapodáson alapul. Úgy tűnik, hogy e bíróság az említett rendelkezések közül közelebbről a spanyol polgári perrendtartás 769. §-ának (3) bekezdésére és az 1980. évi Hágai Egyezmény 1. cikkére alapítja a joghatóságát. Azon tényállási elemeket illetően, amelyek e rendelkezésekre tekintettel megalapozhatják e joghatóságot, a Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial egyszerre hivatkozik a következőkre: a szülők tartózkodási helye, utolsó közös lakóhelyük, a gyermeknek a Németországba távozásáig fennálló szokásos tartózkodási helye, a kérelmező állampolgársága, spanyolországi szokásos tartózkodási helye, valamint az a körülmény, hogy ebben az ügyben az első eljárást Spanyolországban indították meg. E bíróság végül utal az ügyészség nyilatkozatára, amely a már felsorolt körülményeken kívül figyelembe veszi azt, hogy a közjegyzői

okiratot Spanyolországban szövegezték meg, valamint azt, hogy Merlín Spanyolországban született.

66 Úgy tűnik, hogy a Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial által említett tényállási elemek többsége nem felel meg azoknak a kritériumoknak, amelyek a 2201/2003 rendelet 8–14. cikke értelmében vett joghatóságot alapozhatnak meg. Ami az említett rendelet 8., 9. és 10. cikke szerinti kritériumoknak, vagyis a gyermek szokásos tartózkodási helyének vagy korábbi szokásos tartózkodási helyének megfelelő, a joghatóságot megalapozni képes tényeket illeti, e tények nem teszik lehetővé annak azonosítását, hogy e bíróság az e rendelet szerinti joghatóságát e három rendelkezés közül melyik alapján állapította meg, ha egyáltalán e rendeletre alapította a joghatóságát.

67 Mint azt a Bírósághoz benyújtott észrevételek, valamint az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre adandó válasszal kapcsolatos javaslat megfogalmazása érdekében észrevételeket benyújtó érdekeltek által tapasztalt nehézségek alátámasztják, a fenti körülmények összességéből a Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial határozatának olvasata alapján nagy bizonytalanság származik azzal kapcsolatban, hogy e bíróság elismeri-e a 2201/2003 rendeletnek az említett határozatban megnevezett egyéb rendelkezésekhez képest fennálló elsőbbségét, valamint alkalmazza-e a rendeletet a jelen ügy tényállására.

68 A cseh kormány szerint a 2201/2003 rendelet szabályainak hátterében érvényesülő kölcsönös bizalom elve alapján abban az esetben, ha nincs kifejezett nyilatkozat arra vonatkozóan, hogy valamely határozat a 2201/2003 rendelet 20. cikkének hatálya alá tartozik, vélelmezni kell, hogy a határozatot hozó bíróság a rendelet alapján joghatósággal rendelkezik. Ezzel szemben B. Purrucker és a német kormány úgy véli, hogy a 2201/2003 rendelet szerinti joghatóság fennállásával kapcsolatos pontosítás hiányában éppen azt a vélelmet kell alkalmazni, mely szerint az említett határozat az e rendelet 20. cikkének hatálya alá tartozó intézkedés.

69 Ezzel összefüggésben emlékeztetni kell arra, hogy a 2201/2003 rendelet, amennyiben az uniós jog része, elsőbbséget élvez a nemzeti jogszabályokhoz képest. Másfelől az 59–63. cikkében meghatározott feltételek mellett elsőbbséget élvez az általa szabályozott kérdésekre vonatkozó nemzetközi egyezmények többségével szemben is.

70 Mint az a 2201/2003 rendelet (2) preambulumbekezdéséből kiderül, a bírósági határozatok kölcsönös elismerésének elve a jog tényleges érvényesülésén alapuló térség létrehozásának elengedhetetlen feltételét képezi.

71 E rendelet (21) preambulumbekezdése szerint ennek az elismerésnek a kölcsönös bizalom elvén kell alapulnia.

72 E kölcsönös bizalom tette lehetővé a joghatóságok kötelező rendszerének bevezetését, amelyet a 2201/2003 rendelet hatálya alá tartozó összes bíróságnak be kell tartania, és a tagállamok részéről a határozatok elismerésére és a más államokban hozott határozatok belső jogrendben történő végrehajtására vonatkozó belső szabályaik kölcsönös feladását a szülői felelősséggel kapcsolatos eljárások keretében hozott határozatok elismerésének és végrehajtásának egyszerűsített mechanizmusa érdekében (lásd analógia útján, a fizetésképtelenségi eljárásokkal kapcsolatban a C-341/04. sz. Eurofood IFSC ügyben 2006. május 2-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-3813. o.] 40. pontját).

73 A kölcsönös bizalom elvéhez szorosan kapcsolódik, hogy valamely tagállam azon bírósága, amely a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyben előterjesztett kérelem tárgyában jár el, vizsgálja meg a joghatóságát a 2201/2003 rendelet 8–14. cikke alapján (lásd analógia útján a fent hivatkozott Eurofood IFSC ügyben hozott ítélet 41. pontját), valamint az, hogy az e bíróság által hozott határozatból világosan derüljön ki, hogy e bíróság magára nézve kötelezőnek tekintette az e rendeletben előírt, közvetlenül alkalmazandó joghatósági szabályokat, illetve hogy e szabályoknak megfelelően határozott.

74 Ezzel szemben, mint azt az említett rendelet 24. cikke megállapítja, a többi tagállam bíróságai nem vizsgálhatják felül az első bíróság által a joghatóságával kapcsolatban kialakított mérlegelést.

75 E tilalom nem zárja ki annak lehetőségét, hogy az a bíróság, amelyhez az eredetileg eljáró bíróságnak az ügy érdemével kapcsolatos joghatóságát minden kétségen felül alátámasztó körülményeket nem tartalmazó határozat érkezik, megvizsgálja, hogy e határozatból kiderül-e, hogy ez utóbbi bíróság a 2201/2003 rendelet mely rendelkezésére szándékozta alapítani a joghatóságát. Mint azt ugyanis a főtanácsnok az indítványának a 139. pontjában megjegyezte, e vizsgálat nem az eredetileg eljáró bíróság joghatóságának felülvizsgálatát képezi, hanem kizárólag annak azonosítását, hogy a bíróság mire alapította a joghatóságát.

76 E körülményekből következik, hogy ha az ideiglenes intézkedéseket hozó bíróságnak az ügy érdemével kapcsolatos, a 2201/2003 rendelet szerinti joghatósága nem derül ki egyértelműen a meghozott határozatból, vagy e határozat e bíróságnak az ügy érdemével kapcsolatos joghatóságát illetően nem tartalmaz minden félreérthetőségtől mentes, az e rendelet 8–14. cikke szerinti joghatósági okok valamelyikére történő utalásban megnyilvánuló indokolást, megállapítható, hogy e határozatot nem az e rendeletben előírt joghatósági szabályoknak megfelelően hozták meg. E határozat ugyanakkor vizsgálható a rendelet 20. cikke alapján annak ellenőrzése érdekében, hogy e rendelkezés hatálya alá tartozik-e.

77 A 2201/2003 rendelet 20. cikke ugyanis több feltétel tiszteletben tartását írja elő. Mint azt a Bíróság megállapította, a 2201/2003 rendelet 20. cikkének (1) bekezdése szerinti bíróságok csak a következő három együttes feltétel tiszteletben tartása mellett hozhatnak ideiglenes vagy védelmi intézkedéseket:

– a szóban forgó intézkedéseknek sürgőseknek kell lenniük;

– azokat az e bíróságok székhelye szerinti tagállamban található személyekre vagy vagyontárgyakra vonatkozóan kell meghozni, valamint

– azoknak átmeneti jellegűnek kell lenniük (a fent hivatkozott A.-ügyben hozott ítélet 47. pontja, valamint a C-403/09. PPU. sz. Detiček-ügyben 2009. december 23-án hozott ítélet [EBHT 2009., I-12193. o.] 39. pontja).

78 A fentiekből következik, hogy az olyan határozat, amelyből nem derül ki, hogy azt az ügy érdemével kapcsolatban joghatósággal rendelkező vagy állítólag joghatósággal rendelkező bíróság hozta, nem feltétlenül tartozik a 2201/2003 rendelet 20. cikkének hatálya alá, hanem kizárólag akkor vonatkozik rá e rendelkezés, ha e határozat megfelel az e rendelkezésben előírt feltételeknek.

79 A rendelet 20. cikkének hatálya alá tartozó intézkedés joghatásaival kapcsolatban a Bíróság megállapította, hogy mivel ezt az intézkedést a nemzeti jogszabályok rendelkezései alapján hozták meg, a kötelező jellegének az irányadó nemzeti jogszabályokból kellett származnia (a fent hivatkozott A.-ügyben hozott ítélet 52. pontja).

80 A 2201/2003 rendelet 20. cikkének (2) bekezdése másfelől kimondja, hogy az e rendelet 20. cikkének (1) bekezdése alapján hozott intézkedések hatályukat vesztik, ha az e rendelet szerint az ügy érdemével kapcsolatban joghatósággal rendelkező tagállami bíróság megtette az általa megfelelőnek ítélt intézkedéseket.

81 A 2201/2003 rendelet kötelező és közvetlenül alkalmazandó jellegéből, valamint a rendelet 20. cikkének szövegéből következik, hogy az e rendelkezés hatálya alá tartozó intézkedés a határozatot hozó bíróság szerinti tagállamban érvényesülhet az olyan korábbi intézkedéssel szemben, amelyet valamely más tagállamnak az ügy érdemével kapcsolatban joghatósággal rendelkező bírósága hozott. Ezzel szemben az olyan

határozat, amely azért nem tartozik a rendelet 20. cikkének hatálya alá, mert nem tartja tiszteletben az e rendelkezésben előírt feltételeket, nem érvényesülhet az ilyen korábbi határozattal szemben (lásd a fent hivatkozott Detiček-ügyben hozott ítélet szerinti helyzetet, különösen az ítélet 49. pontját).

82 A 2201/2003 rendelet 20. cikkének hatálya alá tartozó határozat által a határozathozó bíróság szerinti tagállamtól eltérő tagállamban kifejtett joghatásokat illetően a Bizottság és több tagállam azt állította, hogy a 20. cikk hatálya alá tartozó intézkedésekre vonatkoznia kell az e rendelet által szabályozott elismerési és végrehajtási rendszernek. Olyan esetekre hivatkoztak, mint a személyeknek vagy vagyontárgyaknak a bírósági határozathozatalt követő helyváltoztatása, illetve a gyermek olyan balesete vagy betegsége, amelynek folytán szükségessé válik a más tagállamban tartózkodó személy beleegyezése.

83 Meg kell állapítani ugyanakkor, hogy – mint azt a főtanácsnok megjegyezte indítványának 172–175. pontjában – a 2201/2003 rendeletben szabályozott elismerési és végrehajtási rendszer nem alkalmazandó az e rendelet 20. cikkének hatálya alá tartozó intézkedésekre.

84 Az uniós jogalkotónak ugyanis nem állt szándékában ilyen alkalmazhatóság biztosítása. Mint az a 2201/2003 rendelet elfogadásához vezető, 2002. évi bizottsági javaslat (COM (2002) 222 végleges dokumentum) indokolásából kiderül, e rendelet 20. cikkének (1) bekezdése az 1347/2000 rendelet 12. cikkéből ered, amely a II. Brüsszeli Egyezmény 12. cikkének átvétele. Mind az 1347/2000 rendelet elfogadásához vezető, 1999. évi bizottsági javaslat (COM (1999) 220 végleges dokumentum) indokolása, mind pedig a II. Brüsszeli Egyezményről szóló Borrás-jelentés e cikkekkel kapcsolatban szó szerint megegyező szöveggel kifejti, hogy „az e cikkben foglalt szabály az intézkedések területi hatályát a meghozataluk szerinti államra korlátozza”.

85 A Borrás-jelentés ezzel összefüggésben hangsúlyozza a II. Brüsszeli Egyezmény 12. cikke és a Brüsszeli Egyezmény 24. cikke között fennálló szövegezésbeli különbséget, amennyiben „az utóbbi egyezmény 24. cikke szerinti intézkedések […] az egyezmény hatálya alá tartozó tárgykörökre korlátozódnak, ellenben […] területen kívüli hatályuk van". A Brüsszeli Egyezménnyel történő ezen összehasonlításból kiderül, hogy a II. Brüsszeli Egyezmény megszövegezői kapcsolatot akartak létesíteni az ideiglenes intézkedésekkel érintett tárgykörök és ezen intézkedések területi hatálya között.

86 E kapcsolat az egyéb uniós rendelkezésekben, így többek között a 44/2001 rendeletben foglalt szabályok megkerülésének kockázatával magyarázható. Mint azt ugyanis mind az 1347/2000 rendelet elfogadásához vezető, 1999. évi bizottsági javaslat indokolása, mind pedig a Borrás-jelentés hangsúlyozza, a 2201/2003 rendelet 20. cikke szerinti ideiglenes intézkedések mind a személyekre, mind a vagyontárgyakra vonatkoznak, következésképpen pedig felölelik az e rendelet hatálya alá nem tartozó tárgyköröket is. A 2201/2003 rendelet szerinti elismerési és végrehajtási rendszer alkalmazása tehát lehetővé tenné az olyan intézkedések más tagállamokban történő elismerését és végrehajtását, amelyek az e rendelet hatálya alá nem tartozó tárgykörökre vonatkoznak, és amelyeket például a 44/2001 rendeletben foglalt, más bíróságok különös vagy kizárólagos joghatóságát előíró szabályok megsértésével hozhatnának.

87 A 2201/2003 rendelet szövegéből az e rendelet 20. cikke szerinti intézkedések joghatásait illetően semmilyen módon nem vezethető le az említett előkészítő iratokban foglalt magyarázatok elvetésének szándéka. Épp ellenkezőleg, e rendelkezésnek az e rendeleten belüli elhelyezkedése, valamint a rendelet 20. cikkének (1) bekezdésében és (16) preambulumbekezdésében foglalt „nem gátolják" és „nem gátolja meg" kifejezések azt bizonyítják, hogy az említett 20. cikk hatálya alá tartozó intézkedések nem képeznek olyan határozatokat, amelyeket az ugyanezen rendeletben foglalt joghatósági szabályoknak megfelelően fogadtak el, és amelyekre ezért vonatkozik az e rendelet szerinti elismerési és végrehajtási rendszer.

88 E következtetéssel szemben nem lehet az 1996. évi Hágai Egyezmény 11. cikkének (1) bekezdése alapján érvelni. E rendelkezés szerint „[s]ürgős esetben azon szerződő állam hatóságainak, amelynek területén a gyermek vagy a gyermek tulajdonát képező vagyon található, joghatóságuk van a szükséges védőintézkedések meghozatalára".

89 Mint azt a német kormány az írásbeli észrevételeiben hangsúlyozza, az 1996. évi Hágai Egyezmény 11. cikkének (1) bekezdése és a 2201/2003 rendelet 20. cikke között két lényeges különbség áll fenn. Először is, az egyezmény 11. cikkét egyértelműen joghatósági szabályként alkották meg, és az szerkezetileg is az ilyen rendelkezések között szerepel, a rendelet 20. cikke esetében viszont nem ez a helyzet, mint azt a jelen ítélet 61. pontja is kifejti.

90 Másfelől, jóllehet az 1996. évi Hágai Egyezmény a 11. cikkének megfelelően elfogadott intézkedések elismerését és végrehajtását szabályozza, emlékeztetni kell arra, hogy az ezen egyezményben foglalt szabályok, közelebbről az egyezmény elismerésre vonatkozó 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja, valamint a végrehajtásra vonatkozó 26. cikkének (3) bekezdése, amely az említett 23. cikk (2) bekezdésére utal, megengedik az intézkedést hozó bíróság joghatóságának felülvizsgálatát. A 2201/2003 rendeletben szabályozott elismerési és végrehajtási rendszer esetében nem ez a helyzet, hiszen a rendelet 24. cikke megtiltja az eredetileg eljáró tagállami bíróság joghatóságának felülvizsgálatát.

91 Mint azt az Egyesült Királyság Kormánya a tárgyaláson hangsúlyozta, a 2201/2003 rendelet 20. cikkének hatálya alá tartozó intézkedések elismerésének és végrehajtásának valamennyi tagállamban – ideértve az ügy érdemével kapcsolatban joghatósággal rendelkező bíróság szerinti tagállamot is – történő lehetővé tétele az e rendeletben foglalt joghatósági szabályok megkerülése és a „forum shopping" kockázatát eredményezné, ami ellentétes lenne az említett rendelet által elérni kívánt célokkal, nevezetesen

pedig a gyermek magasabb szintű érdekeinek azáltal történő figyelembevételével, hogy az őt érintő döntéseket a szokásos tartózkodási helyéhez földrajzilag közel lévő bíróság hozza meg, amelyet az uniós jogalkotó a legmegfelelőbb helyzetben lévőnek ítélt ahhoz, hogy mérlegelje a gyermek érdekében hozandó intézkedéseket.

92 Az a körülmény ugyanakkor, hogy a 2201/2003 rendelet 20. cikke szerinti intézkedésekre nem vonatkozik az e rendeletben szabályozott elismerési és végrehajtási rendszer, nem zárja ki az ilyen intézkedések más tagállamban történő minden elismerését és végrehajtását, mint azt indítványának 176. pontjában a főtanácsnok is megjegyezte. E rendelet tiszteletben tartásával ugyanis más nemzetközi jogintézmények és más nemzeti jogszabályok is alkalmazhatók.

93 Másfelől a 2201/2003 rendelet nem csupán a bíróságok joghatóságát, valamint az e bíróságok által hozott határozatok elismerését és végrehajtását szabályozza, hanem a szülői felelősség tárgyában a tagállamok központi hatóságai közötti együttműködést is. Ezt az együttműködést azért kell kialakítani, hogy a rendelet és a nemzeti jogszabályok tiszteletben tartása mellett segítséget lehessen nyújtani a jelen ítélet 82. pontjában említettekhez hasonló, rendkívül sürgős helyzetekben.

94 A Bíróság a fent hivatkozott Detiček-ügyben hozott ítélet 42. pontjában akként határozta meg a 2201/2003 rendelet 20. cikkében foglalt „sürgős” fogalmat, mint amely egyszerre vonatkozik a gyermek helyzetére, valamint annak gyakorlati lehetetlenségére, hogy a szülői felelősséggel kapcsolatos kérelmet az ügy érdemével kapcsolatban joghatósággal rendelkező bíróság előtt terjesszék elő.

95 Ezzel összefüggésben emlékeztetni kell arra, hogy jóllehet az ellenérdekű fél meghallgatáshoz való joga érvényesülésének konkrét módjai a határozathozatal sürgősége szerint változhatnak, e jog bármely korlátozását megfelelően indokolni kell, és olyan eljárási biztosítékokkal kell körülvenni, amelyek az ilyen eljárásban érintett személynek tényleges lehetőséget biztosítanak a sürgősséggel meghozott intézkedések vitatására (lásd analógia útján, a fizetésképtelenségi eljárásokkal kapcsolatban a fent hivatkozott Eurofood IFSC ügyben hozott ítélet 66. pontját).

96 Nem vitatott, hogy az alapügyben a Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial meghallgatta B. Purruckert, mielőtt az ideiglenes intézkedéseket meghozta volna. Ezzel szemben a spanyol kormány által a Bíróság felhívására adott válaszként nyújtott, az alapügyre vonatkozó magyarázatokból kiderül, hogy:

– az ideiglenes intézkedéseket elrendelő határozat ellen nincs helye külön jogorvoslatnak, vagyis az ellenérdekű fél az említett intézkedéseket elrendelő határozat megváltoztatását csak az ügy érdemével kapcsolatos, ezt követően vagy az ideiglenes intézkedések iránti kérelem benyújtásával egyidejűleg megindított eljárás keretében érheti el;

– a jogvita érdemi elbírálása iránti kérelmet bármelyik fél, vagyis mind az ideiglenes intézkedések meghozatalát kérelmező fél, mind pedig az ilyen kérelmet elő nem terjesztő fél benyújthatja a bírósághoz;

– a jogvita érdemi elbírálása iránti kérelmet megelőzően elrendelt ideiglenes intézkedések joghatása csak akkor marad fenn, ha a jogvita érdemi elbírálása iránti kérelmet az elfogadásuktól számított harminc napon belül benyújtják;

– ha az ideiglenes intézkedéseket a jogvita érdemi elbírálása iránti kérelmet megelőzően kérelmezték, az érdemi elbírálás iránti kérelmet a területileg illetékes bírósághoz kell benyújtani, amely lehet ugyanaz, mint amely korábban az ideiglenes intézkedéseket hozta, de lehet más bíróság is;

– a joghatósággal kapcsolatos kérdés más bíróság általi megvizsgálása adott esetben csak az ügy érdemében elsőfokú határozatot hozó bíróság határozata elleni fellebbezés benyújtásával érhető el, valamint

– nehéz megbecsülni, hogy átlagosan mennyi idő telhet el az ideiglenes intézkedéseket elrendelő határozat meghozatala és az ellene benyújtott jogorvoslat más bíróság általi elbírálása között.

97 Tekintettel a szülői felelősség tárgykörében elrendelhető ideiglenes intézkedések fontosságára – függetlenül attól, hogy azokat az ügy érdemével kapcsolatban joghatósággal rendelkező vagy azzal nem rendelkező bíróság rendeli-e el –, nevezetesen az alacsony életkorú gyermekekre gyakorolt következményeikre (lásd ebben az értelemben a C-195/08. PPU. sz. Rinau-ügyben 2008. július 11-én hozott ítélet [EBHT 2008., I-5271. o.] 81. pontját), közelebbről pedig az egymástól elválasztott ikreket, valamint azon körülményt illetően, hogy az intézkedéseket elrendelő bíróság adott esetben a 2201/2003 rendelet 39. cikke alapján igazolást bocsátott ki, miközben az ezen igazolás szerinti ideiglenes intézkedések hatályossága attól függ, hogy a jogvita érdemi elbírálása iránti kérelmet harminc napon belül előterjesztik-e, szükséges, hogy az ilyen eljárással érintett személy, még ha az intézkedéseket elrendelő bíróság meg is hallgatta őt, jogorvoslatot kezdeményezhessen az intézkedéseket elrendelő határozat ellen annak érdekében, hogy az említett intézkedéseket elrendelő bíróságtól eltérő és rövid határidőn belül eljáró bíróság előtt vitathassa többek között az ideiglenes intézkedéseket elrendelő bíróság által megállapított, az ügy érdemével kapcsolatos joghatóságot, illetve – ha a határozatból nem derül ki, hogy a bíróság e rendelet alapján az ügy érdemével kapcsolatban joghatósággal rendelkezik vagy joghatósággal rendelkezőnek tekinti magát –, a rendelet 20. cikkében meghatározott és a jelen ítélet 77. pontjában felidézett feltételek tiszteletben tartását.

98 E jogorvoslatot úgy kell lehetővé tenni, hogy annak előterjesztése ne utaljon arra, hogy a jogorvoslattal élő személy bármilyen módon elfogadná az ügy érdemével kapcsolatos azon joghatóságot, amelynek fennállását az ideiglenes intézkedéseket elrendelő bíróság saját maga vonatkozásában adott esetben megállapítja.

99 A nemzeti bíróságnak főszabály szerint a saját nemzeti jogszabályait kell alkalmaznia, miközben biztosítania kell az uniós jog teljes érvényesülését, ami arra késztetheti, hogy szükség esetén figyelmen kívül hagyja azt a nemzeti jogszabályt, amely ennek akadályát képezi, vagy úgy értelmezzen egy kizárólag a belső helyzetre kidolgozott nemzeti jogszabályt, hogy az alkalmazható legyen az adott, határokon átnyúló tényállásra (lásd ebben az értelemben többek között a 106/77. sz. Simmenthal-ügyben 1978. március 9-én hozott ítélet [EBHT 1978., 629. o.] 16. pontját; a C-213/89. sz., Factortame és társai ügyben 1990. június 19-én hozott ítélet [EBHT 1990., I-2433. o.] 19. pontját; a C-453/99. sz., Courage és Crehan ügyben 2001. szeptember 20-án hozott ítélet [EBHT 2001., I-6297. o.] 25. pontját; a C-253/00. sz., Muñoz és Superior Fruiticola ügyben 2002. szeptember 17-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-7289. o.] 28. pontját, valamint a C-443/03. sz. Leffler-ügyben 2005. november 8-án hozott ítélet [EBHT 2005., I-9611. o.] 51. pontját).

100 E megfontolások összességére tekintettel a feltett kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2201/2003 rendelet 21. és azt követő cikkeiben foglalt rendelkezések nem alkalmazhatók a szülői felügyeleti joggal kapcsolatos, az e rendelet 20. cikkének hatálya alá tartozó ideiglenes intézkedésekre.

A költségekről

101 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet 21. és azt követő cikkeiben foglalt rendelkezések nem alkalmazhatók a szülői felügyeleti joggal kapcsolatos, az e rendelet 20. cikkének hatálya alá tartozó ideiglenes intézkedésekre.

Aláírások